

LOVRO
pl. MATAČIĆ

(Sušak, 14. veljače 1899. -
Zagreb, 4. siječnja 1985.)

Povodom tridesete godišnjice smrti Lovre pl. Matačića i 20 godina od ustanovljavanja prestižnog Međunarodno natjecanje mladih dirigenata Lovro Matačić dajemo kratak pregled diskografije maestra koja obuhvaća tri nenadmašne izvedbe u odličnoj stereo snimci. Ujedno to je dopuna našem prilogu nedavno objavljenom o velikim dirigentima iz srednje Europe.

No, evo prvo i uvodno izvadka-komentara Eve Sedak o tome zato je Matačić tako velik glazbenik: „...Energija postvarenja sebe glazbom? Što ima u tome posebno? Ta, riječ je o vrhunskom glazbeniku koji i ne može drukčije... No ima nekoliko karizmatičkih mjesta glazbenog repertoara na kojima, svaki, ama baš svaki put kad ih čujem, pa bilo to i u interpretaciji najvećih, nepogrešivo pomislim na Lovru Matačića. Navest ću ovdje samo dva, prividno slična. Početnih 19 (*Adagio*) taktova "Introitus" iz Mozartova "Requiem" i prvih 16 taktova prvog stavka Beethovenove "Devete simfonije". U prvome se slučaju radi o bujanju dinamike u rasponu od *piana* do *forte* a u drugome je riječ o usponu iz *pianissima* prema *fortissimu*. Velika zvukovna ekspanzija na malom prostoru, no ono što ovdje osobito plijeni, početna je maksimalno koncentrirana vibracija zvuka na samom rubu čujnosti. Karajan, zatvorenih očiju i ruku blago ispruženih ispred sebe. Ili Solti, pomalo nezainteresiran u pripremi za ono veliko koje tek slijedi, pomno dirigirajući, jer *pianissimo* je napokon toliki da publika samo iz pokreta ruku razabire da je stvar već počela. Ili nasmiješeni Abbado, u nekom nježnom savezništvu s tajnom ispred sebe...

Nigdje ta vibracija straha, možda jedina u čitavoj Mozartovoj misi za mrtve, i nigdje to betovenijansko čudo geneze, to kružno kretanje vremena umjesto dotadašnjeg klasičnog dijalektičkog progresivizma nije tako razvidno kao kod Matačića...

Matačićev je muzikalitet bio duboko utkan u njegovo tijelo i taj unutrašnji muzikalitet Matačić osjećao kod Monteverdija i Glucka, kao i kod Brucknera ili Čajkovskog, ali nije ga osjećao kod Bacha, primjerice, i zato mu se, zastrašen vlastitim poštovanjem, nije usudio prići. Taj muzikalitet vladao je njegovim poimanjem zvukovnog prostora, crtao koncepciju zvukovne arhitekture, određivao mjesta i raspone vršnih opterećenja, upravljao kinetikom vremenskog protjecanja. Tim je muzikalitetom Matačić, napokon, doživljavao i čitav svijet oko sebe, osobito literaturu. Nezgrapna Wagnerova stihotvorenja pamtio je naizust, ne po metaforičkom kaosu tog verbalnog šipražja, nego prvenstveno po ritmu i melodiji stiha, a potom po djetinjastoj igri kazališne simbolike, jer, istini za volju, Matačić jest bio i čovjek teatra..."

ANTON BRUCKNER

Osma simfonija

NHK Symphony Orchestra, Lovro pl. Matačić

Denon 35CD-1001

Lovro Matačić dirigira japanskim NHK simfonijskim orkestrom, i rekli bismo "East Meets West". Kao dokaz ovoga susreta (jednog od mnogih, jer je naš Matačić bio, uz Karajana, zacijelo najomiljeniji dirigent u Japanu), izdana

je snimka uživo Brucknerove "Osme". No, ostaje za vidjeti koliko je ovako ekscentričan susret doprinio produbljivanju egzotične veze između hrvatskog (u to doba, jasno, i europskog) dirigenta i Dalekog istoka zatravljenog penetrirajućom zapadnom kulturom i njenim benignim glazbenim izdancima. Sklisko je, međutim, pitanje koliko ovo djelo predstavlja benigni izdanak. Upravo "Osma" znači Bruckneru ono što "Deveta" znači Beethovenu - borbu za izraz, transformaciju kršćanske procesualnosti bitka u građansku ideju ostvarenja pravde i istine, ovdje i sada. No, za Brucknera je ovo ipak suštinski unutarnji proces, otkrivanje vlastitih ponora, pročišćenje vlastitih motiva. Mogli bismo reći, upravo ovo samopromatranje podsjeća na veliku budističku tradiciju istoka, i vjerojatno nije slučajno da se ona itekako tematizirala u djelu Wagnerovog idola Schopenhauera (koji pak nije u Wagnerovoj glazbi uopće vidio traga vlastitim idejama).

U Matačićevoj interpretaciji odsudni naglasak stavljen je na ono procesualno. Glazbu je Matačić prije svega smatrao kretanjem i transformacijom iz jednog ugodajnog stanja u drugo. Ovakva, posve romantizirajuća interpretacija provedena je sasvim egzaktno, bez i jednog jedinog kompromisa, i upravo u tome leži njezina veličina. Nema traga poštivanju nekih prethodećih monumentalno protežnih interpretacija (Furtwängler, Klemperer): tempa su brza i u tijesnoj vezi sa željenim zvukom, vezivno tkivo forme uvijek malo brže, u tranziciji prema osnovnim dijelovima, ukratko, radi se o jednom dubinskom iščitavanju i problematiziranju temeljnih Brucknerovih skladateljskih principa. Ova čarobna formula dirigenata starije generacije,

interpretacija forme = male devijacije osnovnog tempa, najljepše dolazi do izražaja u načinu kako Matačić polako obara tempo trija, do mjesta na kojem harfa i gudači anticipiraju drugi, lirski dio prve teme trećeg stavka. Na sličan način se gradi i velika završna gradacija četvrtog stavka prema vraćanju početnog, *Abgrund* motiva prvoga stavka. Osim dugih gradacija, po kojima se Matačić i inače razlikovao od dirigenata svoje generacije, svi ostali prijelazi riješeni su kontrastima tempa i dinamike, dakle baš onako uglato i neuljepšano kako je Bruckner i želio. Upravo ova beskompromisnost interpretacije, u kojoj se kao usporedba nameće neka golema građevina koja osvaja skladom svoje forme, a da je pri tom gradivni kamen vrijedan, ali neobrađen, odlikuje, i razlikuje, Matačićevo razumijevanje Brucknera od svega što se u tom pogledu prije ili kasnije čulo.

Nažalost, orkestar nije uspijevao pratiti ovaj široki Matačićev zahvat. Limeni dio orkestra sirov je i tonski nesiguran, što se posebno odnosi na prvog trubača, koji nije uspio izdržati tegobne zahtjeve Brucknerove partiture - sviraj stalno i vrlo glasno, a čisto. Onome tko je naviknut na karakteristično taman zvuk Brucknerovog orkestra, ova snimka će se činiti ponešto presvijetlom, a tome sasvim sigurno doprinosi i način sviranja, koji je i danas osobitost mnogih japanskih orkestara. Najveći pomak u ispravnom smjeru načinio je prvi oboist, te dionica violončela, kod kojih se, poglavito u drugoj temi trećeg stavka, zamjećuje ispravni koncept zvuka i fražiranja. Ukratko, da sažmemo: velika interpretacija, slabija snimka, no svakako zanimljiv izbor.

Mladen Tarbuk

CARL MARIA VON WEBER**Strijelac vilenjak****R. Schock, G. Frick, C. Watson, L. Schädle,****Zbor i orkestar Deutsche Oper Berlin,****Lovro Matačić****RCA/BMG 74321 25287**

Da nije Carlos Kleiber 1973. godine snimio “Strijelca vilenjaka” s njemačkim konkurentskim ansamblom Dresdenske opere, pri čemu je na raspolaganju imao izvanredan ženski dvojac Janowitz-Mathis, vjerojatno bi ovu Matačićevu interpretaciju prve njemačke nacionalne opere iz 1967. godine smatrali referentnom snimkom. Ovako, na našu sreću, te dvije uspjele snimke možemo uspoređivati, a konačni izbor ostaviti svakom ljubitelju opere na vlastitu prosudbu.

Ravnati i ujedno osmisliti izvedbu ove ranoromantične opere posebno je zahtjevno zbog stalne izmjene pjevanih i govorenih dijelova, koji su nabijeni dramatikom i imaju gotovo značaj i težinu glazbenih brojeva ili arija. Osiguravši izvorni njemački ansambl i pretežito njemačke soliste, Matačić je u potpunosti uspio osmisliti govorne brojeve, pri čemu se ponekad, s obzirom na fascinantnu količinu ritma, dikcije i melodičkih nijansi u govoru pjevača, čini da on dirigira pjevačima i dok govore, te da je s njima do detalja razradio interpretaciju. Ono što se prije svega može istaći za ovu upečatljivu izvedbu je muziciranje puno duha, karaktera i humora, postignuto sjajnim izborima tempa, logičnim fraziranjima, bujnim orkestralnim zvukom, ali i osvježavajućim onomatopejskim

detaljima, te pomnom suradnjom orkestra i solista. Svemu tomu Matačić pridonosi i nenametljivošću i autoritetom, osiguravajući izvedbi puls i zamah sasvim u skladu s glazbenom logikom djela.

Rudolfu Schocku je naivni ali i odlučni Max uloga karijere, a njegov pokretljivi dramski tenor ugodne boje ovdje dolazi do punog izražaja. Izvanredna dikcija mu značajno pomaže u kreiranju uloge, omogućujući mu oblikovanje širokih dramaturških i glazbenih gradacija bez (pjevačima ponekad omiljene) uporabe nezgrapne agogike. Još me je više fascinirao zlobni tragičar Kaspar Gottloba Fricka. Zreo je to ali uščuvan bas koji odgovara svim zahtjevima uloge, podjednako lijep i u govorenim i u pjevanim brojevima, pokretljiv i potpuno ujednačen u svim registrima. Ženski dio ansambla nije me uspio toliko oduševiti. Kod Claire Watson osjeća se, unatoč korektnosti, da ne interpretira njemački jezik s urođeno usvojenom dikcijom. Ona u ulozi Agathe i Lotte Schädle kao Ännchen su bojama svojih lirskih soprana poprilično različite, no to daje dodatne draži njihovim duetima. Watsonova posjeduje tamni lirski sopran, pun metala, dok glas Schädleove graniči s tzv. “jarećim sopranom”, svijetle boje, ali koloraturne gipkosti. Obje pjevaju izuzetno kultivirano i kristalno čisto te vrlo prirodno.

Zbor i orkestar Njemačke opere iz Berlina je u svojim najvažnijim istupima (uvertira, zbor lovaca) zavidno precizan i nadahnut. Nažalost, snimka ne podržava plastičnost i sceničnost same izvedbe jer soliste pretjerano ističe, a zbor i orkestar ostaju duboko u pozadini zvučne slike. Međutim, to ipak ne može pokvariti sveukupno izvrstan dojam izvedbe, za koji su posebno zaslužni Matačić, Schock i Frick, sa svojim ponajboljim životnim opernim kreacijama.
Mario-Osvin Pavčević

FRANZ LEHAR**Vesela udovica****E. Schwarzkopf, H. Steffek, E. Wächter, N. Gedda,****The Philharmonia Orchestra,****Lovro Matačić**

EMI CDS 7471788 (2 CD)

Verehrteste Damen und Herren, dopalo me ovo zadovoljstvo, *ein wahres Vergnügen*, predstaviti Vam, *wie bekannt*, referentnu izvedbu "Vesele udovice", snimljenu 1965. godine, izvedbu kojoj šarmira takt i taktira šarm Lovre Matačića. Za Elisabeth Schwarzkopf i Nicolaia Geddu to je druga ovjekovječena glazbena suradnja na ovoj popularnoj opereti, prvi su je put snimili 1953. s Ottom Ackermannom, *fast genauso frisch und charaktervoll wie hier*. I kad već nabrajam ono što još od snimki valja čuti i usporediti, spomenuo bih snimku iz 1994., na kojoj pjevaju C. Studer, B. Bonney, B. Skovhus und R. Trost, a dirigira J. E. Gardiner.

Najprije, *Damenwahl!* Elisabeth Schwarzkopf pjeva *so souverän*, *so prima-donna-mäßig*, njeni su *kopftöner* nevjerojatno sigurno vođeni i zvonki, čini vam se da će lebdjeti *ewig*. Međutim, ona ne očarava samo glasom nego *vor Allem* igrom, karikiranjem, duhovitošću, karakterom. Njeni vokali namjerno ovdje nisu postavljeni prirodno, već tako da izazovu salonsku razinu ironije, *hoffentlich verstehen Sie was ich damit gemeint habe*. U njenu Hannu morate se zaljubiti, svjesni da ćete možda i izgubiti, *aber - das Studium der Weiber ist schwer!* Ovoj zreloj i u svakom pogledu

privlačnoj udovici suprotstavljena je glasovno i karakterno Valencienne, *Sie ist ja aber eine anständig'ge Frau!* Ljupkim lirskim sopranom utjelovljuje je Hanny Steffek, rabeći u svojoj interpretaciji mnogo nevinija sredstva glazbenog izričaja, prepuštajući tako udovici svaku inicijativu, jer nju - nju zanima *nur ein Einziger*.

Wie eine Rosenknospe zvuči Rosillon Nicolaia Gedde. Svježe, poletno, dirljivo, nedodirljivo. Njegovom, u vrijeme snimanja u punome smislu riječi lirskom tenoru uloga glasovno savršeno odgovara, te najmanje odstupa od svoje "standardne" operne pjevačke tehnike. Nažalost prerano preminuli Eberhard Wächter igra i pjeva *dummer Reitersmanna*, grofa Danila, lijepo, efektno i s puno humora. Tko ga pozna kao Eisensteina iz Böhmove produkcije "Fledermausa", zna da se radi o razigranom pjevaču koji operetne uloge donosi pjevački izuzetno korektno, no pritom daje i puno više od pjevanja i korektnosti.

Aber, wo ist Vaterland?! Svakako između Pariza i Danilove postojbine, negdje u srednjoj Europi, glazbenome okružju tako dobro poznatom Lovri Matačiću, koji on tako sugestivno prenosi u interpretaciji ove operete. S puno "švunga", bez nepotrebnih prenemaganja, često upravo plesno ritmički, *hoplaphop und hoplaho*, precizno, zaigrano, a vrlo pedantno i potpuno logično, tako nas Matačić vodi od pariških salona (*ganz nach Pariser Art*) i vrtova, preko taktova valcera, do tamburaškog sijela. *Alles in Einem, eine riesige Freude für den Hörer*. I zato, priuštite si ovaj *Spaß* i uživajte dekadentno, punim K.u.K. plućima!

Mario-Osvin Pavčević